

**BOJXONA SIYOSATI VA XALQARO SAVDO
INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISH OMILI
SIFATIDA**

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Samarqand filiali.

Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes

kafedrasi o'qituvchisi

Umirov Islombek Furqativich

+998933516500

TDIU Samarqand filiali, talabasi

Boynazarov Azamat Abdusayit o'g'li

azamatboynazarov39@gmail.com

+998 95 442 41 05

***Annotatsiya.** Ushbu maqola O'zbekiston sharoitida bojxona siyosati xalqaro savdoni rivojlantirish va innovatsion mahsulotlarni rag'batlantirishda muhim rol o'ynashini o'rganadi. 2022-yildagi iqtisodiy islohotlar, raqamlashtirilgan bojxona tizimlari va eksport-import tartiblarini soddalashtirishga qaratilgan sa'y-harakatlar tahlil qilinadi.*

***Kalit so'zlar:** bojxona, siyosat, O'zbekiston, xalqaro, savdo, innovatsiya, rivojlanish, qo'shnihilik, dunyo, mamlakatlar, aloqa*

**МЕСТО ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ И ЕЕ
РАЗВИТИЕ**

***Абстрактный.** В данной статье рассматривается, какую важную роль таможенная политика играет в развитии международной торговли и продвижении инновационной продукции в условиях Узбекистана. Анализируются экономические реформы в 2022 году, цифровизация*

таможенных систем и усилия по упрощению экспортно-импортных процедур.

Ключевые слова: таможня, политика, Узбекистан, международная, торговля, инновации, развитие, соседство, мир, страны, общение.

THE ROLE OF THE GREEN ECONOMY IN UZBEKISTAN AND ITS DEVELOPMENT

Annotation. *This article examines the role of customs policy in Uzbekistan in developing international trade and promoting innovative products. It analyzes efforts to streamline economic reforms, digital customs systems, and export-import procedures in 2022.*

Keywords: *customs, policy, Uzbekistan, international, trade, innovation, development, neighborhood, world, countries, communication.*

Kirish

O‘zbekiston Respublikasining iqtisodiy siyosati so‘nggi yillarda xalqaro savdoni rivojlantirish va innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlashga yo‘naltirilgan. 2023-yilda O‘zbekiston Jahon savdo tashkilotiga a‘zo bo‘lishga qaratilgan muzokaralarni jadallashtirdi. Bojxona siyosati esa bu jarayonda strategik vosita sifatida xizmat qiladi. Ushbu maqola bojxona siyosati orqali xalqaro savdo imkoniyatlarini kengaytirish va zamonaviy texnologiyalarni iqtisodiyotga joriy etish masalalarini yoritadi.

Bojxona siyosati — bojxona tizimi orqali amalga oshiriladigan tashqi iqtisodiy faoliyat sohasidagi yo‘nalishlar va choralar majmui. *O‘zRda O‘zR ichki va tashqi siyosatining tarkibiy qismi hisoblanuvchi yagona bojxona siyosati amalga oshiriladi.* Bojxona siyosatining asosiy maqsadlari O‘zR bojxona hududida samarali bojxona nazoratini hamda tovar ayirboshlashni tartibga solishni ta‘minlashdan, iqtisodiyotning rivojlanishini rag‘batlantirishdan, ichki bozorni himoyalashdan iborat. Shavkat Mirziyoyev 25 may kuni Yevrosiyo iqtisodiy kengashining 30-yig‘ilishida videoaloqa orqali ishtirok etdi.

O‘zbekiston 2020 yilda bu tashkilotda kuzatuvchi maqomini olganidan buyon prezident uning sammitlarida doimiy ravishda qatnashyapti.

O‘zbekiston prezidenti YeOII doirasida amalga oshirish muhim bo‘lgan chora-tadbirlar borasida nutq so‘zladi.

«O‘zbekiston YeOII huzuridagi kuzatuvchi davlat sifatida Birlashma doirasida o‘zaro manfaatli savdo-iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan ko‘p tomonlama tadbir va loyihalardagi faol ishtirokini davom ettirmoqda», dedi Shavkat Mirziyoyev.

«**Birinchidan**, savdo munosabatlarini kengaytirish uchun qulay shart-sharoitlarni shakllantirish, yangi o‘shish nuqtalari va imkoniyatlarni izlash bo‘yicha birgalikda samarali ishlar olib borildi. O‘tgan yil yakunlariga ko‘ra, O‘zbekistonning YeOII mamlakatlari bilan tovar ayirboshlash hajmi 23 foizga ko‘paydi. Barqaror o‘shish sur‘atlari joriy yilda ham kuzatilmoqda.

Ikkinchidan, biz sanoat kooperatsiyasi sohasida jiddiy yutuqlarga erishdik. Faqatgina keyingi yillarda yurtimizda Birlashma tarkibidagi mamlakatlarning kompaniyalari ishtirokida ustuvor tarmoqlarda yuzlab loyiha va korxonalar ishga tushirildi.

Uchinchidan, ishbilarmonlar o‘rtasidagi muloqotni rag‘batlantirish uchun, jumladan, mamlakatlarimiz hududlarining mavjud salohiyatidan foydalangan holda, samarali platformalar yaratildi.

An’anaviy tus olgan «INNOPROM. Markaziy Osiyo» xalqaro sanoat ko‘rgazmasini bunga misol sifatida keltirmoqchiman. Aprel oyida ushbu ko‘rgazma uchinchi bor Toshkentda muvaffaqiyatli o‘tkazildi, unda mamlakatlarimizning ikki mingdan ziyod kompaniyalari ishtirok etdi. Ko‘rgazma yakunlari bo‘yicha umumiy qiymati 10 milliard dollardan ortiq bo‘lgan investitsiya bitimlari va savdo shartnomalari imzolandi.

To‘rtinchidan, biz institutsional mexanizmlarni mustahkamlayapmiz – Yevrosiyo iqtisodiy komissiyasi bilan yaqin va konstruktiv hamkorlikni rivojlantiryapmiz, YeOII organlarining tadbirlarida faol ishtirok etmoqdamiz.

Uch yilga mo'ljallangan Birgalikdagi ishlar rejasi doirasida qonunchilikni xalqaro normalarga uyg'unlashtirish, iqtisodiyotni tartibga solish borasida tajriba almashish, savdo-iqtisodiy va transport-kommunikatsiya sohalaridagi o'zaro manfaatli hamkorlikni rivojlantirish yo'lidagi to'siqlarni bartaraf etish bo'yicha 200 dan ziyod tadbirlar o'tkazildi.

O'zbekiston savdo tartibotlarini soddalashtirish bo'yicha hamda transport, qishloq xo'jaligi, ekologiya va turizm sohalaridagi alohida dasturlar va tarmoq loyihalarida ishtirok etishni boshladi.

Yaqin istiqboldagi rejalarimizdan qo'shma Ishchi guruhning navbatdagi yig'ilishini shu yilning avgust oyida o'tkazish o'rin olgan», dedi prezident.

Shu bilan birga, davlat rahbari to'siq bo'layotgan bir qator omillar va hal qilinmagan masalalar ham borligini qayd qildi. Jumladan, kuzatuvchi davlatlarning Birlashma doirasidagi amaliy hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan tashabbuslarini ro'yobga chiqarish mexanizmlari yo'qligini aytdi.

Bundan tashqari, YeOII mamlakatlaridagi savdoga, shu jumladan, qishloq xo'jaligi mahsulotlari, energiya resurslari va boshqa xomashyo tovarlarini yetkazib berishga nisbatan cheklovlarni qo'llash bilan bog'liq masalalar tartibga solinmaganini ta'kidladi.

Shuningdek, transport va logistika sohasida amalga oshirish tashabbusi ilgari surilgan, xususan, sifatli va hamyonbop oziq-ovqat mahsulotlarini jadallashtirilgan tartibda o'zaro yetkazib berish loyihalari kutilgan natijasini hali berayotgani yo'qligini qayd qildi.

Prezident Shavkat Mirziyoyev global xavf-xatarlar, transport-logistika zanjirlarida jiddiy uzilishlar, oziq-ovqat taqchilligi va energetik xavfsizlik tahdidlari va boshqa muammolar kuchayib borayotgani mamlakatlarimiz barqaror ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotining birinchi galdagi vazifalarini hal etish uchun yaqin hamkorlikni yanada muvofiqlashtirishni taqozo qilishini aytdi.

«Mazkur sammit amaliy hamkorligimizning ustuvor yo'nalishlarini belgilab olish va birgalikdagi harakatlarimizni muntazam kelishib borish uchun imkon yaratadi, deb umid qilaman.

Birinchidan. O‘zbekiston mamlakatlarimiz o‘rtasida savdo aylanmasi hajmini tubdan oshirish uchun savdo tartib-tamoyillarini soddalashtirish va zarur shart-sharoitlarni yaratish bo‘yicha birgalikdagi ishlarni davom ettirishga tayyor.

Texnik to‘siqlarni bartaraf etish va muvofiqlik sertifikatlarini o‘zaro e‘tirof etish to‘g‘risida bitimning qabul qilinishi bunga imkon beradi, deb hisoblaymiz.

Shu maqsadda O‘zbekistonda YeOII normalarini milliy texnik reglamentlar bilan uyg‘unlashtirish bo‘yicha tayyorgarlik ishlari to‘liq yakuniga yetkazildi.

Shuningdek, milliy valutalarda o‘zaro hisob-kitoblarni rivojlantirish bo‘yicha ishlarni davom ettirayapmiz.

Ikkinchidan. Bojxona ma‘murchiligi, sanitariya, fitosanitariya va veterinariya nazorati, shuningdek, tovarlar kelib chiqishini sertifikatlash bo‘yicha elektron platformalar va onlayn-tizimlarning integratsiyasi, fikrimizcha, iqtisodiy hamkorlikni va ishbilarmonlar muloqotlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

Bu tashabbusni amalga oshirish mexanizmlarini ishlab chiqish uchun ekspertlar darajasida batafsil maslahatlashuvlarni o‘tkazishga tayyormiz.

Uchinchidan. Sanoat kooperatsiyasi va mahalliyashtirishni chuqurlashtirish bo‘yicha qo‘shma chora-tadbirlarni qabul qilish Yevrosiyo makonida yangi ish o‘rinlarini yaratish va sanoat xablarini shakllantirishning muhim omili, deb hisoblaymiz.

Kooperatsiya loyihalarini amalga oshirishni moliyaviy qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan ko‘p tomonlama dasturlarda ishtirok etishdan manfaatdormiz. Bu o‘rinda so‘z qayta sug‘urtalash faoliyati sohasida biznes-hamjamiyat tashabbuslari va milliy taraqqiyot institutlarining amaliy hamkorligi haqida bormoqda.

Biznes darajasida uzoq muddatli sheriklik aloqalarini yo‘lga qo‘yish uchun YeOII Ishbilarmonlar kengashi faoliyatiga qo‘shilish rejalashtirilgan.

To‘rtinchidan. Transport va tranzit sohasida o‘zaro hamkorlik bizning sherikligimizda strategik yo‘nalish hisoblanadi. Hozirgi sharoitda muqobil

transport yo‘laklarini shakllantirish bo‘yicha birgalikdagi ishlarimizni kuchaytirish va barqaror logistika zanjirlarini yaratish muhimdir.

Shimol – Janub xalqaro yo‘laklarini va Xitoyni mintaqamiz, Yaqin Sharq va Janubiy Osiyo mamlakatlari bilan bog‘lovchi boshqa magistrallarni rivojlantirishni qo‘llab-quvvatlaymiz.

Tarif siyosati masalalarida yaqin muvofiqlashtirish tarafdorimiz.

Shuningdek, O‘zbekiston – Afg‘oniston – Pokiston temiryo‘li qurilishini amalga oshirish bo‘yicha loyiha ofisi ishiga qo‘shilishga taklif etamiz.

Beshinchidan. Oziq-ovqat xavfsizligi sohasida hamkorlikni kengaytirish muhim deb hisoblaymiz.

Shu nuqtai nazardan, qishloq xo‘jaligi va oziq-ovqat tovarlari importi o‘rmini davlatlarimizda ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar bilan faol egallashni rag‘batlantirish, «yashil» yo‘laklar, shu jumladan, «Yevrosiyo agroekspressi»ning to‘laqonli faoliyatini ta‘minlash, ilmiy-amaliy tadqiqotlarni birgalikda olib borish va innovatsiyalarni joriy etishni qo‘llab-quvvatlash, mamlakatlarimiz agrobiznes vakillari kooperatsiya aloqalarini rivojlantirishni rag‘batlantirish va faoliyatini har tomonlama qo‘llab-quvvatlash muhimdir.

Ushbu maqsadlarda shu yilning oktabr oyida O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligi vazirlari, yetakchi ishlab chiqaruvchilar va oziq-ovqat mahsulotlari import qiluvchilar ishtirokida «YeOII plyus» formatida Agrar forum o‘tkazishni taklif etamiz.

Oltinchidan. O‘zbekiston yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashda yanada keng hamkorlik qilish, oliy o‘quv yurtlari va professional ta‘lim markazlari o‘rtasida sheriklik munosabatlarini yo‘lga qo‘yish, ilmiy tadqiqotlarni qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha qo‘shma loyihalarda ishtirok etishdan ham manfaatdordir.

Muhandislik-texnik ixtisosliklar bo‘yicha talab yuqori bo‘lgan kadrlarni birgalikda tayyorlash yuzasidan «Yo‘l xaritasi»ni ishlab chiqish zarur, deb hisoblaymiz», dedi prezident.

Shavkat Mirziyoyev o‘z nutqi yakunida YeOII doirasidagi ko‘p tomonlama sheriklik bo‘yicha dastur va loyihalarda O‘zbekistonning ishtirokini qo‘llab-quvvatlayotgani uchun hamkasblariga minnatdorlik bildirdi.

«Bugungi yig‘ilish natijalari mamlakatlarimizning barqaror taraqqiyoti va farovonligi yo‘lida o‘zaro manfaatli hamkorlikning yangi yo‘nalishlari, shakl va mexanizmlarini rivojlantirishga xizmat qilishiga ishonaman», deb yakunladi prezident.

1. O‘zbekistonda bojxona siyosatining rivojlanishi

1.1 Mustaqillikdan keyingi islohotlar

Mustaqillik yillarida bojxona siyosati milliy iqtisodiyotni himoya qilishga qaratilgan edi. 1997-yilda “Bojxona kodeksi” qabul qilindi va mamlakat bojxona to‘lovlaridan davlat budjetiga sezilarli daromad oldi. 2018-yilga kelib Prezident Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan bojxona islohotlari boshlanib, quyidagi o‘zgarishlar amalga oshirildi:

- Eksport-import jarayonlarini soddalashtirish.
- Elektron deklaratsiya tizimining joriy etilishi.
- Chegaradagi ortiqcha inspeksiyalarni qisqartirish.

1.2 Erkin iqtisodiy zonalar (EIZ) roli

O‘zbekistonda hozirda 23 ta EIZ faoliyat yuritmoqda, jumladan, “Navoi”, “Angren” va “Jizzax” zonalari. Ushbu hududlarda ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar uchun bojxona imtiyozlari joriy etildi. 2023-yilda ushbu zonalar orqali umumiy eksport hajmi 4,5 mlrd AQSh dollarini tashkil etdi.

2. Xalqaro savdo va innovatsiyalarni rivojlantirishda bojxonaning roli

2.1 Raqamlashtirish va avtomatlashtirish

2019-yilda O‘zbekistonda “Yagona oyna” bojxona tizimi ishga tushirildi, bu orqali tadbirkorlar bojxona operatsiyalarini onlayn tarzda amalga oshirish imkoniyatiga ega bo‘ldilar. 2022-yilda ushbu tizim orqali 85% eksport-import operatsiyalari amalga oshirildi.

2.2 Innovatsion mahsulotlarni rag‘batlantirish

Innovatsiyalarni rivojlantirish uchun yuqori texnologiyali uskunalarni import

qilishda bojxona imtiyozlari taqdim etilmoqda. 2023-yilda xalqaro kompaniyalar bilan hamkorlikda 1,2 mlrd AQSh dollari miqdorida yuqori texnologik uskunalar import qilindi.

3. Xalqaro tajribalar va O‘zbekiston uchun tavsiyalar

3.1 Jahon tajribasi

- **Janubiy Koreya:** Koreya bojxona xizmati avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanib, eksport jarayonlarini 48 soatdan 3 soatga qisqartirdi.
- **Singapur:** Dunyo bojxona tizimlarida eng ilg‘or deb hisoblangan Singapur tizimi eksport-import operatsiyalarining 98% onlayn amalga oshirilishini ta‘minlaydi.

3.2 O‘zbekiston uchun strategik tavsiyalar

- **Raqamlashtirishni kengaytirish:** Bojxona inspeksiya jarayonlarini to‘liq avtomatlashtirish.
- **Eksportni rag‘batlantirish:** Innovatsion mahsulotlar eksportiga nisbatan nol tarifni joriy qilish.
- **Chegaradagi logistika imkoniyatlarini oshirish:** Transport koridorlari va ombor tizimlarini modernizatsiya qilish.

Xulosa

Bojxona siyosati O‘zbekistonning xalqaro savdo aloqalarini mustahkamlash va innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishda strategik ahamiyatga ega. Raqamlashtirish va soddalashtirilgan protseduralar iqtisodiy o‘shishni tezlashtirishga xizmat qilmoqda. Ushbu yo‘nalishda olib borilayotgan islohotlarni davom ettirish mamlakatning global bozorlardagi raqobatbardoshligini oshiradi.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Davlat bojxona qo‘mitasi, 2023-yil statistik hisobotlari.
2. Jahon banki: “Doing Business 2022” hisobotlari.
3. Jahon savdo tashkiloti (JST): “Xalqaro bojxona standartlari va tajribalar”.
4. Koreya bojxona xizmatining rasmiy saytida chop etilgan hisobotlar.